

Castelul Peleşor

Reşedinţă princiară şi regală
(1903–1948)

Prefaţă de Sorin Liviu Damean

CUPRINS

PREFAȚĂ	7
ARGUMENT	11
STADIUL ACTUAL AL CERCETĂRII ȘI ISTORIOGRAFIA TEMEI	12
SURSE. METODE. STRUCTURA LUCRĂRII	17
CAPITOLUL I. CASTELUL PELIȘOR,	
LOC DE REPREZENTARE ȘI DECIZIE POLITICĂ	21
INAUGURAREA CASTELULUI PELIȘOR (24 MAI/5 Iunie 1903)	21
NAȘTEREA PRINCIPelui NICOLAE (5/18 AUGUST 1903)	28
LOGODNA PRINCIPESEI ELISABETA (12 OCTOMBRIE 1920)	33
LOGODNA „NEOFICIALĂ” A PRINCIPESEI MARIA (8 IANUARIE 1922)	34
O LOGODNĂ NEMATERIALIZATĂ (SEPTEMBRIE 1922)	38
CUNUNIA CIVILĂ ȘI NUNTA PRINCIPESEI ILEANA CU ARHIDUCELE ANTON DE HABSURG (26 IULIE 1931)	39
VIZITE OFICIALE LA CASTELUL PELIȘOR	44
PRIMUL CONSILIU DE COROANĂ DE LA CASTELUL PELIȘOR (31 DECEMBRIE 1925)	56
AL DOILEA CONSILIU DE COROANĂ ȘI CONSTITUIREA REGENȚEI (4 IANUARIE 1926)	74
MOARTEA REGELUI FERDINAND (20 IULIE 1927)	78
MOARTEA REGINEI MARIA (18 IULIE 1938)	105
UN INTERMEZZO TRIST: CASTELUL PELIȘOR ÎNTRE ANII 1930-1948	136
CAPITOLUL II. ORGANIZAREA CURȚII DE LA CASTELUL PELIȘOR	147
PERSONALUL CASTELULUI PELIȘOR	147
SECRETARII DE LA CASTELUL PELIȘOR	158
DOAMNELE DE ONOARE DE LA CASTELUL PELIȘOR	162
EDUCAȚIE PRINCIPARĂ: GUVERNANTE ȘI INSTITUTORI	166
VIZITE PARTICULARE LA CASTELUL PELIȘOR	182

BUCĂTĂRIA ȘI MESELE LA CASTELUL PELIȘOR 196

CEAIURILE LA CASTELUL PELIȘOR 206

CAPITOLUL III. VIAȚA COTIDIANĂ LA CASTELUL PELIȘOR 221

LECTURA ȘI SCRISUL 221

PICTURA 227

REGINA MARIA, COLECȚIONARĂ ȘI COMANDITARĂ
DE ARTĂ PENTRU CASTELUL PELIȘOR 237

LUCRUL DE MÂNĂ 251

CONCERTE LA CASTELUL PELIȘOR 253

SCENE VIVANTE ȘI BALURI MASCATE, LA CASTELUL PELIȘOR 259

ANIVERSĂRI LA CASTELUL PELIȘOR 265

CINEMA 274

VÂNĂTOARE 276

ECHITAȚIE 282

SPORTURI LA SINAIA 292

DRESAJ CANIN 308

BOTANICA 315

GRĂDINĂRITUL 321

ÎNCHEIERE 341

LISTĂ DE ANEXE 345

ANEXE 351

BIBLIOGRAFIE 413

CAPITOLUL I

CASTELUL PELIȘOR,
SPAȚIU DE REPRESENTARE
ȘI LOC DE DECIZIE POLITICĂ

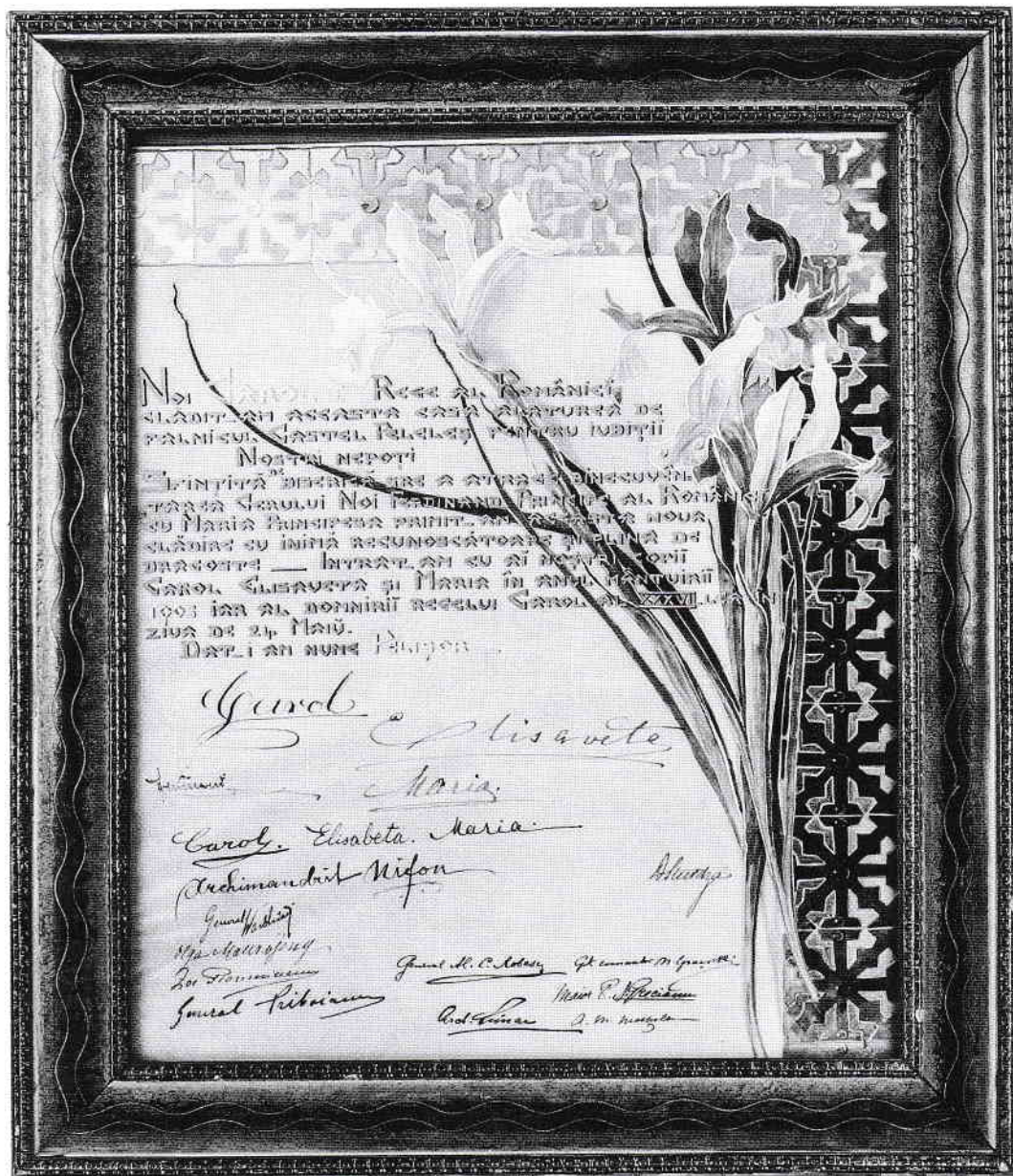
INAUGURAREA CASTELULUI PELIȘOR (24 MAI/5 IUNIE 1903)

Într-o frumoasă acuarelă pe pergament, pictată de Principesa Maria și devenită *Actul inaugural al Castelului Pelișor*, sunt immortalizate cuvintele ziditoare ale Regelui Carol I:

Noi, Carol I, Rege al României, clădit-am această casă alături de falnicul Castel Peleş pentru iubiții noștri nepoți. Sfințită de biserică spre a aduce binecuvântarea cerului, noi, Ferdinand, Principe al României cu Maria, Principesă, primit-am această nouă clădire, cu inima recunoscătoare și plină de dragoste. Intrat-am cu ai noștri copii, Carol, Elisaveta și Maria, în anul mântuirii 1903, iar al domniei regelui Carol al 37-lea, în ziua de 24 Maiu²⁶/ Datu-i-am nume, Pelișor.

---

²⁶ Data de 24 mai corespunde, în calendarul gregorian, zilei de 5 iunie 1903.

Actul inaugural al Castelului Pelicor, Principesa Maria, acuarelă pe pergament.
 Foto: Udvardi Arpad (Colecția de fotografie a MNP).

La festivitatea inaugurării – programată să coincidă cu aniversarea Reginei Victoria a Marii Britanii, în semn de omagiu postum – au fost prezenți, conform semnăturilor olografe, alături de Regele Carol I și de Regina Elisabeta, Prințipele Ferdinand, Prințesa Maria, doamnele de onoare ale Curții Regale, Karel Liman, arhitectul Castelului Pelișor, arhimandritul Nifon al mănăstirii Sinaia, ofițeri superiori ai armatei române, personalități din lumea politică și culturală. Decorat cu delicate flori de iris și motive geometrice stilizate în spiritul *Artei 1900*, actul inaugural marca victoria simbolică asupra unei epoci apuse, în care cuvintele întemeietoare fuseseră sculptate în piatră sau turnate în bronz. Această festivitate importantă în viața cuplului princiar a fost immortalizată într-o altă acuarelă, intitulată *Inaugurarea Castelului Pelișor*, de către artistul german Gustav Adolf Closs²⁷.

În *Povestea vieții mele*, Regina Maria explică motivele practice ale mutării din Castelul Foișor, unde cuplul princiar locuise timp de aproape un deceniu:

Îmi fusese foarte drag acest prim cuib al nostru; era o locuință idilică. Cu toate că anii petrecuți sub acoperișul lui nu fuseseră toți numai pace și fericire, era tocmai locașul de care se putea lipi inima oricui; avea mici balcoane joase de-a lungul fațadei și uși ce se deschideau drept în pădure. Ajunsesese acum prea mică pentru familia noastră care creștea mereu, așa că Unchiul ne pregăti o casă mult mai încăpătoare, Pelișorul, unde locuiesc și acum, când sunt la Sinaia²⁸.

Prezentă în anturajul cuplului princiar, Maude Rea Parkinson, guvernanta copiilor lui Take Ionescu și autoarea unui volum savuros de amintiri despre România, confirmă mărturia Reginei Maria: „Când au avut copii, casa a devenit neîncăpătoare,

---

²⁷ Gustav Adolf Closs (1864–1938) a fost pictor, ilustrator și heraldist german. Closs pictează o serie de tablouri pentru Galeria de portrete a Împăratului Wilhelm I, care îl recomandă Regelui Carol I. Într-o compoziție echilibrată, realizată în manieră fotografică, Closs surprinde momentul sosirii trăsuri princiere la Castelul Pelișor, în urma gărzii de onoare călare. În prim-plan, un țaran în costum popular admiră defilarea. Silueta noii reședințe princiere este proiectată cu mare acuratețe pe pădurea din fundal. Dincolo de caracterul idilic al lucrării – prin tușa sigură a artistului –, transpare o viziune realistă, tributară formației sale academiste.

²⁸ Maria, Regina României, *Povestea vieții mele*, vol. II, Ed. RAO, București, 2013, p. 288.

așa că și-au construit alta, aproape de castelul Peleş. Este o casă frumoasă, mult mai sofisticată decât «cabana», dar, după părerea mea, nici pe jumătate la fel de frumoasă [...]»²⁹.

În jurnalul său, Eugeniu Buhman, viitorul secretar al Regelui Carol al II-lea, acuza condițiile improprii de locuire, care au condus la mutarea din Castelul Foișor, în anul 1903: „La 6 iunie al fiecărui an, cu exactitate matematică, toată Familia Regală pleca să ia reședință la Sinaia. Principii locuiau pe atunci încă în vechiul Foișor, neîncăpător și lipsit de lumină; abea acuma începuseră să facă proiectul pentru clădirea Pelișorului»³⁰. La curent cu fricțiunile existente în sânul Familiei regale, Buhman scria, nu fără ironie: „Familia Princiară sosea de obicei la Sinaia mai târziu decât suveranii și se înapoia la București cu mult mai devreme decât dânsii. Se mai intercalau dese voiajuri în străinătate ce erau prelungite pe cât se putea, așa că șederile la Sinaia se scurtau simțitor»³¹.

Din scrisoarea adresată Regelui Carol I, expediată din străinătate, la 14/27 august 1902, aflăm că anticipata inaugurare a Castelului Pelișor, programată inițial la 1 octombrie 1902, a trebuit să fie amânată. Principele Ferdinand îi scria cu acest prilej lui *der Onkel*³²:

Casa cea nouă progresează, dar mă tem că nu va fi gata la 1 octombrie, deoarece nu este încă aici toată mobila și nici alte amenajări; camerele copiilor sunt foarte frumoase. Mergem zilnic acolo și de fiecare dată ne bucurăm tot mai mult și îți suntem tot mai recunoscători»³³.

Principele este totodată preocupat și de peisaj:

---

²⁹ Maude Rea Parkinson, *Douăzeci de ani în România (1889-1911)*, Ed. Humanitas, București, 2014, p. 177.

³⁰ Eugeniu Arthur Buhman, *Patru decenii în serviciul Casei Regale a României. Memorii. 1898-1940*, Ed. Sigma, București, 2006, p. 32.

³¹ *Ibidem*, p. 101.

³² Nume sub care era desemnat Regele Carol I, de către cuplul princiar. *Aunty* era numele sub care era desemnată Regina Elisabeta.

³³ [Ferdinand I, Regele României], *Scrisorile Regelui Ferdinand I al României*, vol. I, Ed. Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2015, p. 265.

Și împrejurimile devin pe zi ce trece tot mai frumoase. Gazonul a fost pus peste tot, iar liniile de teren sunt foarte reușite. Sunt însă îngrozit de ravagiile produse în pădure și la Cuibul Reginei; și pe partea cealaltă a Peșului, pe drumul spre *sfârșitul lumii*, acolo sunt și mai mulți copaci doborâți. Măine, la hramul mănăstirii, ne vom duce cu Boisy³⁴ la biserică. Dacă va ține vremea la fel de frumoasă, Sinaia va fi foarte vizitată³⁵.

Peste câteva zile, la 6/19 noiembrie 1902, Regele Carol I justifica amânarea, într-o scrisoare adresată Principelui Leopold: „[...] Construcțiile fac progrese rapide; castelul mic este aproape mobilat, dar abia anul viitor se vor putea muta în el, căci Nando și Missy vor pleca în curând la Cotroceni”³⁶. La rândul său, Principele Ferdinand îl informează și pe Principele Leopold, prin scrisoarea din 20 noiembrie 1902,

Castelul Pelișor, vedere panoramică
(Colecția Valentin Gheoghiu)

Interiorul bisericii Sinaia, cca 1903
(Colecția de fotografie a MNP)

³⁴ Numele de alint al Principelui Carol.

³⁵ Ferdinand I, Regele României, *op. cit.*, vol. I, p. 265.

³⁶ [Carol I, Regele României], *Scrisorile Regelui Carol I din arhiva de la Sigmaringen*, Ed. Paideia, București, 2012, p. 479.

expediată la Sigmaringen, cu privire la progresele făcute la Pelișor: „Construcția castelului de aici progresează din plin; turnul cel mare, ce trebuie complet refăcut, a ajuns zilele acestea aproape de finisarea definitivă, este o construcție foarte ingenioasă din piatră”³⁷.

În sfârșit, la 18/31 mai 1903, Regele Carol I îi transmite fratelui său, tot pe cale epistolară, iminenta schimbare din viața moștenitorilor Coroanei: „Peste opt zile cei de la Cotroceni se vor muta la Sinaia. Noi ne vom duce acolo pentru trei zile ca să asistăm la sfințirea noii biserici a mănăstirii”³⁸. Într-adevăr, după ani de restaurare, noua biserică a mănăstirii Sinaia este sfințită la 21 mai 1903³⁹, în zi de mare sărbătoare creștină. Prezent la eveniment, Buhman consemnează totodată în jurnal și actul de sfințire a Castelului Pelișor, care a precedat inaugurarea desfășurată trei zile mai târziu: „Tot în aceeași zi, după-amiază, a fost și sfințirea Castelului Pelișor, noua locuință destinată Familiei Princiare, pentru care Foișorul devenise cu totul neîncăpător”⁴⁰, și adaugă, pentru posteritate, câteva informații punctuale: „Clădirea a fost ridicată după planurile mult talentatului arhitect de la Castelul Peleş, Zdenko Liman, și după indicațiile Principesei. Toate camerele de la etaj au fost amenajate exclusiv după gustul ei. Pictorul Ajdukiewicz a lucrat pentru una din camerele Principesei friza cu cai, ce se mai poate vedea și astăzi”⁴¹.

---

³⁷ Ferdinand I, Regele României, *op. cit.*, vol. I, p. 243.

³⁸ Carol I, Regele României, *op. cit.*, p. 492.

³⁹ 2 iunie, după calendarul nou.

⁴⁰ Eugeniu Arthur Buhman, *op. cit.*, p. 69.

⁴¹ Tadeusz Ajdukiewicz (1852–1916) a fost unul dintre pictorii oficiali ai Regelui Carol I, pentru aproape două decenii. Între anii 1902–1904, artistul răspunde unei comenzi speciale, venite din partea Principesei Maria pentru budoarul de la Castelul Pelișor și pictează patru frize, pe care le intitulează *Cavalcadă*. Ajdukiewicz își manifestă talentul de pictor specializat în reprezentările ecvestre și afinitatea sa cu pictura orientalistă, izbutind să împace pretențiile simboliste ale comanditarei cu realismul profund al tușei sale. Născut în Polonia, Tadeusz Ajdukiewicz dezvoltă încă din copilărie un profund simț patriotic, care avea să-l găsească în luptele dramatice ale Marelui Război printre martirii bătăliei Cracoviei, din iarna anului 1916. Între anii 1868 și 1873, studiază la Academia de Arte-Frumoase din Cracovia, apoi primește burse la Academiiile de Artă din Viena și München. Dotat cu un pătrunzător simț al observației, Ajdukiewicz se specializează treptat în scene de luptă, vânătoare și portretistică. Metodic și interiorizat, își cultivă o clientelă selectă, compusă din personalități ale epocii și reprezentanți ai aristocrației. În anul 1883, este solicitat să execute un portret al Prințului de Wales, viitorul rege Edward al VII-lea

Mare colecționar și fin cunoscător al artelor în general, unul dintre frații Principelui Ferdinand, Principele Carol de Hohenzollern-Sigmaringen, cunoscut în sânul Familiei drept *Carlo*, îi trimisese primul dar de casă nouă încă din ianuarie 1902. Ferdinand îi mulțumește printr-o scrisoare, la 14/27 ianuarie 1902: „În casa noastră nouă de la Sinaia o lampă așa de frumoasă va fi de mare folos. Sperăm că în iulie vom putea să ne mutăm acolo”⁴². Lampa invocată reprezintă una dintre cele trei achiziții de la renumita firmă americană Louis C. Tiffany, căreia Regina Maria avea să-i adreseze mai târziu câteva comenzi pentru Castelul Pelișor. Aceluiași frate, Principele Ferdinand i se confesează, la 10/23 iunie 1903, de la Sinaia: „De mai bine de 14 zile ne-am instalat aici, la Sinaia, și ne-am mutat imediat în noua noastră casă, care este spațioasă, frumoasă și confortabilă, ne-am bucura nespus să ți-o putem arăta la toamnă”⁴³.

La 17 iulie 1905, Principele Ferdinand îi scrie din conacul de vânătoare al familiei de Hohenzollern-Sigmaringen, de la Krauchenwies: „Mi-ai făcut o mare bucurie trimițându-mi acele frumoase statuete, că nu pot să mai întârzi să-ți transmit sincelele mele mulțumiri pentru ele. Elefantul este reprodus atât de bine și atitudinea sa atât de naturală, că nu poți decât să rămâi mut de admirație în fața acestei mostre de artă japoneză”⁴⁴.

---

al Angliei. Călătoriei la Londra îi urmează, un an mai târziu, vizita la Constantinopol, la invitația sultanului Abdul Hamid al II-lea, pe care îl portretizează în maniera sa realistă, cultivată în atelierul profesorului său, Josef Brandt (1841–1915). Stabilit în capitala Imperiului austro-ungar, încă din anul 1882, Ajdukiewicz stărnește interesul împăratului Franz Josef, care îl recomandă cu căldură Regelui României. Pentru primul cuplu regal român, pictorul execută mai multe portrete. Același artist își pune semnătura pe albumul dedicat uniformelor armatei imperiale austriece, pe care îl realizează în manieră fotografică. Afinitatea sa pentru mediul cazon îl apropie de suveranul României. Regele Carol I îl introduce, la rândul său, în saloanele Curților rusă și bulgară. Fascinat de pitorescul Transilvaniei, Ajdukiewicz se stabilește la Zizin, în apropierea Branului, nu departe de locul unde, după război, Regina Maria și-a amenajat una dintre reședințe. Până la plecarea sa din Transilvania, în anul 1914, Ajdukiewicz câștigă aprecierea mediului artistic românesc. În memoriile sale, Cecilia Cuțescu-Storck scrie laudativ la adresa primului său profesor de desen. După periplul românesc, Ajdukiewicz revine în patria sa natală, pe care avea să nu o mai părăsească niciodată.

⁴² Ferdinand I, Regele României, *op. cit.*, vol. I, p. 244.

⁴³ *Ibidem*, p. 271.

⁴⁴ *Ibidem*, p. 290. Câteva dintre aceste statuete din bronz, pentru care Principele Ferdinand era atât de recunoscător, pot fi admirate și astăzi de vizitatorii Castelului Pelișor.

NAȘTEREA PRINCEPULUI NICOLAE (5/18 AUGUST 1903)

Inaugurarea Castelului Pelișor era grăbită și de nașterea celui de-al patrulea vlăstar princiar, și următorul moștenitor la tron, Nicolae, eveniment care are loc în dimineața zilei de 5/18 august 1903, sub atenta îngrijire a medicului român Constantin Cantacuzino⁴⁵. În memoriile ei, Regina Maria consemna în legătură cu acest fericit eveniment: „La nașterea fiului meu al doilea, Niculae – al patrulea copil al nostru –, părăsirăm prima noastră locuință din Sinaia, Foișorul, o casă încântătoare, ascunsă printre brazii uriași, chiar sus în marginea pădurii”⁴⁶.

În același spirit, Regele Carol I scria de la București, la 29 decembrie 1902/1 ianuarie 1903, fratelui său Leopold: „Nașterea este așteptată pentru luna iulie, firește, la Sinaia, în noua casă”⁴⁷. După ce Marea Ducesa Maria Alexandrovna, mama Principesei Maria, asistă la primele trei nașteri, Regele Carol I îi împărtășește fratelui său temerile legate de vizita acesteia, la Sinaia: „Să sperăm că n-o să mai vină din nou mama ei. Nu mai este binevenită pentru nimeni, nici măcar pentru propria ei fiică. În ceea ce privește vizita surorii ei n-am mai auzit nimic și evit orice întrebare în privința asta”⁴⁸. La rândul său, Principele Ferdinand îi scria de la Sinaia, la 10/23 iunie 1903, fratelui său, Principele Carlo: „Aici, în rest, toate sunt bune. Săptămâna viitoare așteptăm o sporire a numărului de membri ai familiei. Să dea Dumnezeu să fie băiat”⁴⁹.

*Principele Nicolae, cca 1904
(Colecția de fotografie a MNP).*

⁴⁵ Anexa I.

⁴⁶ Maria, Regina României, *op. cit.*, vol. II, p. 287.

⁴⁷ Carol I, Regele României, *op. cit.*, p. 484.

⁴⁸ *Ibidem*. Relațiile personale dintre suveranul român și mama Principesei Maria suferiseră un declin constant începând din anul 1900, urmare a controverselor privind paternitatea Principesei Maria (Mignon), născută la Gotha, eveniment corelat de un schimb acid de scrisori între rege și Marea Ducesă. Persoana în discuție este Victoria Melita.

⁴⁹ Ferdinand I, Regele României, *op. cit.*, vol. I, p. 273.

În jurnalul său, Eugeniu Buhman consemna laconic evenimentul:

5 august 1903. Orele 10 și 10 dimineața s-a născut Principele Nicolae la Pelișor. Medic Dr. Cantacuzino. Mama și copilul în perfectă stare. Mare bucurie la Palat pentru cel de-al doilea fiu al Principelui Moștenitor. Ni s-a trimis câte o sticlă de șampanie tuturor celor de serviciu⁵⁰.

După care, Buhman enumeră nașii noului născut⁵¹: Nicolae, țarul Rusiei⁵², Principele de Wales⁵³, Marele Duce Serghei al Rusiei⁵⁴, Principele Frederic de Hohenzollern⁵⁵, Ducesa Maria de Saxa-Coburg-Gotha⁵⁶, Principesa Alexandra de Hohenlohe-Langenburg⁵⁷ și Principesa de Hessa⁵⁸. Țarul Nicolae al II-lea este reprezentat de către Prințul Dolgoruki⁵⁹:

---

⁵⁰ Eugeniu Arthur Buhman, *op. cit.*, p. 70.

⁵¹ *Ibidem*.

⁵² Țarul Nicolae al II-lea (1894–1917) a fost fiul țarului Alexandru al II-lea (1855–1881). Printre cadourile oferite micului Principe, se numără icoana din argint reprezentându-l pe Sfântul Nicolae, expusă în naosul bisericii noi a mănăstirii Sinaia, precum și crucea din aur masiv, decorată cu diamante, rubine și safire, care se păstrează în depozitul expoziției permanente a mănăstirii Sinaia.

⁵³ Principele de Wales (1841–1910) a fost unul dintre titlurile purtate de Regele Edward al VII-lea al Marii Britanii (1902–1910), înainte de încoronare.

⁵⁴ Marele Duce Serghei Alexandrovici al Rusiei (1857–1905) a fost fiul țarului Alexandru al II-lea al Rusiei (1855–1881) și al Mariei Alexandrovna, născută Mare Ducesă de Hessen-Darmstadt.

⁵⁵ Principele Frederic de Hohenzollern-Sigmaringen (1843–1904) a fost fratele mezin al Regelui Carol I.

⁵⁶ Maria Alexandrovna (1853–1920) a fost mama Principesei Maria. Unica fiică a țarului Alexandru al II-lea al Rusiei și a Mariei Ducese Maria de Hessen-Darmstadt s-a căsătorit în anul 1874 cu Alfred de Edinburgh (1844–1900), fiul Reginei Victoria (1837–1901).

⁵⁷ Principesa Alexandra de Saxa-Coburg-Gotha (1878–1942) a fost una dintre surorile Principesei Maria. În anul 1896, s-a căsătorit cu Ernst, Prinț de Hohenlohe-Langenburg (1863–1950).

⁵⁸ Victoria Melita (1876–1936), Ducesă de Saxa-Coburg-Gotha, Mare Ducesă de Hessen-Darmstadt (1894–1901) și Mare Ducesă a Rusiei (1905–1936) a fost sora preferată a Principesei Maria. A fost căsătorită cu Ernst Ludwig, Mare Duce de Hessen-Darmstadt (1868–1937) și cu Kiril Vladimirovici, Mare Duce al Rusiei (1876–1938).

⁵⁹ Prințul Vasile Alexandrovici Dolgoruki (1868–1918) a fost mareșal al armatei imperiale între anii 1914–1917 și aghiotant al țarului Nicolae al II-lea (1894–1917).